

POSTANOWIENIE

Dnia 8 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania K. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.
o rentę socjalną,
na skutek skargi odwołującego się
o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem
Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 października 2013 r., sygn. akt III AUa [...] po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 8 listopada 2018 r.,
zażalenia odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 10 maja 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie i przyznaje adwokat K. R.-K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, powiększoną o należny podatek VAT tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 10 maja 2018 r. odrzucił skargę wnioskodawcy K. K. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem tego Sądu

z dnia 16 października 2013 r., III AUa [...], który był zaskarżony skargą kasacyjną nieprzyjętą do rozpoznania przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 7 maja 2014 r. (III UK 3/14). Jako podstawę wznowienia wnioskodawca wskazał na „pozbawienie go prawa do należytego reprezentowania w sądzie przez oddalenie wniosków o ustanowienie pełnomocnika z urzędu” oraz nierzetelną opinię biegłego powołanego w rozpoznanej sprawie oraz niedopuszczenie przez Sąd dowodu z opinii innego biegłego, a także na wniesienie przez ustanowionego dla niego pełnomocnika z urzędu skargi kasacyjnej „bez zachowania należytej procedury, co ostatecznie skutkowało jej odrzuceniem”. Sąd Apelacyjny wskazał, że instytucja wznowienia postępowania ma charakter wyjątkowy, bo opiera się na przysługującej poza tokiem instancji skardze skierowanej przeciwko prawomocnemu wyrokowi. Nadzwyczajny charakter tego środka prawnego powoduje, że przywrócenie stanu sprzed prawomocnego wyrokowania może nastąpić wyłącznie z powodów ściśle określonych w ustawie. Uwzględniają one” konieczność wywołania na nowo postępowania dotkniętego brakami formalnymi (nieważnością), bez względu na ich wpływ na rozstrzygnięcie (art. 401 pkt 1 i 2 k.p.c.), właściwe przyczyny restytucyjne (art. 403 k.p.c.) oraz fakt wydania wyroku lub postanowienia na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą (art. 401¹ i art. 399 § 1 i 2 k.p.c.)”. Ponadto samo sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający ustawie nie oznacza, że skarga opiera się na ustawowej podstawie wznowienia, co wymaga zbadania przez Sąd, czy zarzuty lub twierdzenia skargi będą stanowiły taką ustawową podstawę. W przedmiotowej sprawie należało dokonać oceny wniesionego środka zaskarżenia na gruncie art. 401 pkt. 2 k.p.c., stanowiącego, że można żądać wznowienia postępowania, jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była należycie reprezentowana bądź jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania. Taki skutek w postaci braku należytej reprezentacji skarżący upatrywał w odmowie ustanowienia dla niego pełnomocnika z urzędu (w sprawie IV U [...]), a pozbawienie możliwości obrony swych praw wiązało z nieprzeprowadzeniem przez sąd wnioskowanego dowodu z opinii innego biegłego sądowego. Odnosząc się do tych okoliczności Sąd Apelacyjny uznał, że nie stanowiły one prawidłowej ani uzasadnionej podstawy

wznowienia, zważywszy że twierdzenie o pozbawieniu strony możliwości działania wskutek odmowy ustanowienia pełnomocnika z urzędu podlega weryfikacji w ramach dyskrejonalnego uznania sędziowskiego. O pozbawieniu strony możliwości obrony swych praw z tej przyczyny można by mówić tylko wtedy, gdyby strona nie była w stanie skorzystać z prawnych możliwości prowadzenia sprawy skomplikowanej pod względem faktycznym lub prawnym. Tak w przedmiotowej sprawie nie było, gdyż wnioskodawca w toku postępowania pierwszoinstancyjnego nie zgłaszał wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, a na rozprawie apelacyjnej był reprezentowany przez matkę.

Odnośnie do drugiej okoliczności spornego wznowienia Sąd Apelacyjny wskazał, że oddalenie przez sąd wniosków dowodowych wnioskodawcy, nawet jeśli - jak wskazuje skarżący - było bezpodstawne, nie potwierdziło zarzutu pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Skarżący miał możliwość złożenia rozpoznanego przez Sąd wniosku, a zatem nie został pozbawiony przysługujących mu uprawnień procesowych. Odmowa przeprowadzenia dowodów, które strona uważa za istotne dla rozstrzygnięcia sporu może być kwalifikowane jako uchybienie procesowe mające wpływ na wynik sprawy, ale nie stanowi okoliczności uzasadniającej wznowienia postępowania, o której mowa w art. 401 pkt 2 k.p.c. W konkluzji powyższego Sąd Apelacyjny stwierdził, że obie przyczyny wskazane w treści skargi nie spełniały warunków uznania ich za uzasadnione podstawy wznowienia.

Dodatkowo Sąd ten uznał, że nawet gdyby zakwalifikować okoliczności wskazane w treści skargi jako podstawy wznowienia, o których mowa w art. 401 pkt 2 k.p.c., to i tak skarga nie została wniesiona z zachowaniem ustawowego terminu, ograniczonego do trzech miesięcy (art. 407 k.p.c.) albo pięciu lat (art. 408 k.p.c.). Trzymiesięczny termin do wniesienia skargi wyznacza czasową dopuszczalność żądania wznowienia postępowania opierającą się na powiązaniu przyczyny wznowienia ze świadomością jej istnienia, natomiast termin pięcioletni określa czas, w którym - przy zachowaniu oznaczonego wyżej trzymiesięcznego terminu, w ogóle dopuszczalne jest żądanie wznowienia postępowania. Bieg terminu rozpoczyna się od chwili uprawnomocnienia się orzeczenia sądowego. W niniejszej sprawie skarga wnioskodawcy wpłynęła do Sądu Okręgowego 22 marca 2018 r., a wyrok w spra-

wie, której wznowienia żądał wnioskodawca, był wydany 16 października 2013 r. i został ogłoszony w obecności wnioskodawcy oraz jego pełnomocnika (matki X. Y.). Odpis tego orzeczenia wraz z pisemnym uzasadnieniem został doręczony na adres wnioskodawcy 24 października 2013 r., a 28 października 2013 r. wnioskodawca wystąpił z wnioskiem o ustanowienie dlań pełnomocnika w postępowaniu kasacyjnym. W konsekwencji trzymiesięczny termin do wniesienia skargi o wznowienie tego postępowania oparty na twierdzeniu o pozbawieniu możliwości działania lub braku należytej reprezentacji liczył się od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub przedstawiciel ustawowy, ale w przedmiotowej sprawie termin ten nie został zachowany.

Końcowo Sąd Apelacyjny wskazał, że okoliczność, iż wywiedziona w sprawie, w której wnioskodawca aktualnie żąda wznowienia postępowania, wywiedziona w jego imieniu skarga kasacyjna nie została przyjęta do rozpoznania przez Sąd Najwyższy nie ze względu na brak profesjonalizmu jego pełnomocnika procesowego, ale odmówiono przyjęcia jej do rozpoznania na podstawie art. 389⁹ § 2 k.p.c. W takim stanie rzeczy skarga o wznowienie postępowania podlegała odrzuceniu w zgodzie z art. 410 § 1 k.p.c.

W zażaleniu wnioskodawca zarzucił naruszenie art. 401 pkt. 2 k.p.c. w związku z art. 410 § 1 k.p.c. wskutek odrzucenia skargi o wznowienie postępowania, pomimo że została ona oparta na ustawowej podstawie wznowienia. W uzasadnieniu zażalenia wskazał, że Sąd drugiej instancji błędnie ustalił, iż w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii innego biegłego został oddalony, tymczasem z analizy akt sprawy wynika, że wniosek o powołanie biegłego ortopedy w ogóle nie został rozpoznany, co stanowiło pozbawienie strony możliwości działania w postępowaniu. Ponadto u wnioskodawcy stwierdzono przeciętny poziom funkcjonowania intelektualnego, a treść pism składanych w postępowaniach przed Sądami obu instancji oraz sporządzania ich innym charakterem pisma niż jego pismo wskazywało, że nie były one sporządzane przez niego. Dodatkowo treść tych pism świadczyła o nieporadności ich autora oraz o słabej znajomości reguł postępowania przed sądem. Wnioskodawca w takim zachowaniu wykazywał nieznajomość reguł postępowania i nieporadność możliwości prawidłowego prowadzenia sprawy. W

konsekwencji Sąd Apelacyjny błędnie uznał, że nie doszło do wypełnienia ustawowych przesłanek dopuszczalności skargi o wznowienie postępowania, o których mowa w art. 401 pkt 2 k.p.c.

Wskazując na powyższe wnioskodawca wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o przyznanie kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika z urzędu w postępowaniu zażaleniowym według norm przepisanych, które nie zostały opłacone w całości, ani w części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zawierało usprawiedliwionych podstaw prawnych. Nawet potencjalnie nierozpoznanie przez Sąd pierwszej instancji wniosku dowodowego „z opinii innego biegłego”, nie stanowiło kwalifikowanej wady braku reprezentacji procesowej ani pozbawienia strony (wnoszącego zażalenie) możliwości obrony jego praw w rozumieniu art. 379 pkt. 2 lub pkt. 5 (których nie powołano w zażaleniu) w związku z art. 401 pkt 2 k.p.c., ponieważ zarzucane wady procesowe wymagałyby wykazania, że w ich następstwie doszło do całkowitego i zupełnego pozbawienia strony możliwości działania lub obrony jej praw. Wskazanie na potrzebę indywidualnego nauczania lub pomoc innej osoby w pisaniu pism procesowych, które miały wywoływać procesową „nieporadność” wnoszącego zażalenie nie kwalifikowało nieważności postępowania, ponieważ w sprawach rentowych sądy z reguły dopuszczają niezbędne dowody z opinii biegłych lekarzy sądowych nawet bez wniosku strony, ale odmawiają przeprowadzania tego typu kolejnych dowodów na wniosek strony tylko dlatego, że nie satysfakcjonował jej uzyskany w ten sposób materiał dowodowy. Ponadto w zażaleniu zabrakło jakiegokolwiek odwołania się do konkretnego stanu chorobowego wnoszącego zażalenie, który mógłby wskazywać na jego całkowitą lub zupełną nieporadność procesową, która może niekiedy występować w przypadku istotnych (ciężkich) schorzeń natury psychiatrycznej. Tymczasem trapiące wnoszącego zażalenie „podstawowe” schorzenia mają wrodzone podłoże ortopedyczne, które nie powinno niejako „dożywotnio” wykluczać go z rynku zatrudnienia. Równocześnie potencjalnie współistniejące dolegliwości

natury neurologiczno-psychologicznej, łącznie z podstawowym schorzeniem ortopedycznym zawsze mogą być podłożem nowego wniosku o zweryfikowanie prawa do spornej renty socjalnej, bez wznawiania postępowania w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem, który był poddany niekorzystnej dla wnoszącego zażalenie procedurze przedsądu przez Sąd Najwyższy, który postanowieniem z dnia 7 maja 2014 r., III UK 3/14, odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z sygnalizacją możliwości złożenia nowego wniosku rentowego.

Ponadto autorka zażalenia w żaden sposób nie odniosła się ani nie kontestowała odrzucenia przedmiotowej skargi o wznowienie postępowania według wskazywanych, ale trafnie niepotwierdzonych podstaw wznowienia ze względu na niezachowanie kodeksowych terminów do wniesienia tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia (art. 407 § 1 lub art. 408 k.p.c.), co samoistnie prowadziło do odrzucenia skargi wniesionej po upływie „przepisanego terminu” na podstawie art. 410 § 1 *in principio* k.p.c., przy uwzględnieniu prawidłowych negatywnych ocen podstaw spornego wznowienia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., przyznając pełnomocnik procesowej należne jej koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu wnoszącemu zażalenie w tym postępowaniu.